

Rasti raktažodžiai: karštas vanduo, šildymas, šiluma, šilumos kaina, šilumos tiekėjai, šilumos tiekimas, šilumos ūkis, Valstybinės energetikos reguliavimo taryba, VERT

Lietuvoje

Šildymo problemas pamiršime iki rudens

Lietuvoje baigėsi dar vienas šildymo sezonas. Nors daug metų linksniojamos problemos niekur nedings ir savaime neišsprendės, dabar galime jas laikinai pamiršti ir džiaugtis tuo, kad saulė šildo, tiesa, šiemet – nelabai noriai, visgi nemokamai.

Arūnas MARCINKIČIUS

Dauguma mūsų šalies miestiečių vis dar gyvena sovietinės statybos daugiabučiuose, kuriuose įrengta kolektyvinio šildymo sistema. Pastaruosius 30 metų ji buvo „modernizuojama“ individualiai: kas papildomų radiatorių prisikabino, kas reguliavimo čiaupus išsuko, o kai kas net balkonus šildyti pradėjo. Po tokių „racionalizacijų“ šildymo sistema tampa dar labiau išbalansuota: vieni šąla, kiti gyvena atvirais langais. Tačiau visi moka pagal butų plotą, nors butų šildymo kokybė labai skiriasi, pabrėžia Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos prezidentas Valdas Lukoševičius. Be to, niekas netikrina pažeidėjų, nes butas – privati nuosavybė. Gal, kad politikams ar valdininkams vis dar nerūpi, kodėl namo gyventojai, kurie vienodai moka už šilumą, negauna vienodos kokybės paslaugos?

Pašnekovo įsitikinimu, daugiabučiui namui bent minima, sutvarkyti būtinus sprendimus reikia priimti ne balsavimu, o privalomai. Juk visi žmonės turi teisę gyventi įstatymų nustatytais higienos ir sanitarijos sąlygomis. Tam užtektų pakeisti kelis teisės aktus, o jau pastatų valdytojams tektų prievolė įgyvendinti reikalavimus. Juk šią sritį privalo prižiūrėti didžiulis įgaliojimus turinti Valstybinė energetikos reguliavimo taryba (VERT). Ji turi rūpintis ne tik pigia, bet ir kokybiška šiluma.

Sudėtingas kainų skaičiavimas

V. Lukoševičius primena, kad atsiškaityti už šilumą nuo sovietmečio skaičiuojama vienanarė šilumos kaina (ct/kWh). Ką tai reiškia? Maždaug pusė visų šilu-

mos tiekimo sąnaudų yra pastovios, nepriklauso nuo šilumos pardavimo apimčių. Kadangi pusę metų su karštu vandeniu parduodama tik koks dešimtadalis visos šilumos, pajamų padengti pastovioms sąnaudoms trūksta ir tada jos renkamos žiemą. Padėtį Lietuvos didmiesčiuose dar labiau pablogino prieš porą metų įvesta savotiška konkurencija visomis sąnaudomis. Mat vasarą visi šilumos gamintojai (ir šilumos tiekėjai, ir privatus gamintojai) realiai dirba ties nuostolių riba, tačiau savo gaminamos šilumos kainas užkelia ir pelną uždirba per tris žiemos mėnesius, kai parduoda savo produkciją iš esmės be konkurencijos.

Tai patvirtina ir VERT skaičiavimai: vasarą gražiai atrodanti konkurencija metines šilumos tiekimo sąnaudas daugelyje miestų tik padidina. Tad, sudėjus visus faktorius, šildymo išlaidos žiemą Lietuvoje tampa skaudžios. Juk ne kiekvienas pilietis vasarą taupo žiemai. Dėl tokios sudėtingos kainodaros bei reguliavimo žiemą ir išauga valstybės parama socialiai remtiniams gyventojams. Dažnam pensininkui susimokėti už šildymą tampa tikru iššūkiu. Dėl to kaupiasi ir įmonių, ir gyventojų skolos, išauga jų tvarkymo sąnaudos ir visa tai tik didina bendras šilumos tiekimo išlaidas.

Kainų skirtumai – kaip skirtingose valstybėse

Mūsų šalyje taikoma labai keista ir beveik niekur kitur nenaudojama „mėnesinė“ kainodara. Dėl jos šiluma, kaip jau minėta, vasaros mėnesiais paprastai atpinga, tačiau žiemą kainos šauna į viršų. Kita Lietu-

voje taikomos kainodaros ypatybė ta, kad šilumos sąnaudos apskaitomos kas 3–5 metus, o koreguojamos kasmet. Žinoma, dėl įvairių priežasčių šie perskaičiavimai vėluoja (kartais net kelerius metus), tuomet susikaučia vartotojų permokėtų ir jiems grąžintinų lėšų. Sumaištį dar labiau padidina šiltos ir šaltos žiemos – jų įtaka įvertinama tik po kurio laiko, dažnai irgi gerokai pavėluotai. Tai išbalansuoja šilumą tiekiančių įmonių finansinius srautus.

Žodžiu, kaip teigia šios srities ekspertai, neprognozuojami VERT sprendimai ir sudėtinga kainodara neleidžia šilumos tiekėjams planuoti ekonominių sprendimų, o visa tai apsunkina investicijas į šilumos ūkį. Tokia kainodara dar buvo pateisinama posovietiniais laikais, kai visas keitėsi akyse, o šilumos tiekėjai bandė tai įvertinti kainomis. Dabar šilumos ūkis – gana brandus ir stabilus, tačiau sudėtingi beprasmiški skaičiavimai, be didžiulės administracinės naštos, daugiau nieko neduoda nei šilumos tiekėjams, nei jos vartotojams.

Tik iki šiol taip ir neaišku, kas imsis supaprastinti kainodarą šilumos ūkyje? Minėta VERT, Ūkio ministerija ar centrinė valdžia šią sudėtingą misiją patikės savivaldybėms? Nes tik toks žingsnis leistų šilumos tiekėjams atsikratyti beprasmių išlaidų ir taip sumažinti sąnaudas, o vartotojams būtų žymiai aiškiau, kaip ir kodėl pasikeitė šilumos kainos.

Laikas keisti tvarką

Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovė Indrė Vilūnienė siūlo įsivaizduoti tokią situaciją: parduotuvėje nusiperkate duonos, ir nuėjus į tą parduotuvę po

Šilumos kainodaros sistema Lietuvoje – pernelyg sudėtinga, o jos administravimo sąnaudos – itin didelės

dvejų metų jums sakoma: „Jūsų pirkto duonos kaina – perskaičiuota ir jūs turite sumokėti tą skirtumą.“ Atrodo absurdiškai, tiesa? Tačiau būtent taip mūsų gyventojai moka už šilumą. Mažą to, šilumos kainos nustatymo metodika, kurią sukūrė VERT, yra tokia sudėtinga, kad jos supranta ne tik gyventojai, bet ir šilumos tiekėjai, tad pastarieji yra priversti papildomai samdyti auditorius šilumos kainai apskaičiuoti.

O galutinę šilumos kainą ir toliau tvirtina VERT. Dažnai šis tvirtinimas užtrunka dvejus metus ar ilgiau. Tačiau ir po to kaina gali būti perskaičiuota. Dažnai – ne sumažinta, o padidinta. Tada šilumos tiekimo įmonės į gyventojams pateikiamas sąskaitas įtraukia minėtas papildomas išlaidas. Taip gyventojai moka ne tik už faktiškai gaunamą šilumos kiekį, bet ir už perskaičiuotą, ir šios papildomos išlaidos juos periodiškai pasiveja net po kelerių metų.

Todėl, pabrėžia I. Vilūnienė, savivaldybės kategoriškai nepritaria tokiai metodikai, nes taip yra pažeidžiama gyventojų teisė žinoti, už ką ir kiek jie turi mokėti. Be to, gyventojai turėtų mokėti tada, kai suteikiama paslauga, o ne po kelerių metų. Tad Lietuvos savivaldybių asociacija vis atakuoja centrinę valdžią: šilumos kainos nustatymo metodiką būtina supaprastinti taip, kad administravimo (perskaičiavimo) sąnaudos nebūtų tokios didelės, kaip dabar, o pats skaičiavimas būtų paprastesnis ir atliekamas laiku.